

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาบทบาทของเยาวชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ในชุมชนหมู่บ้านม่วงคำ ตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนาบทบาทของเยาวชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหการสูบบุหรี่ในชุมชนหมู่บ้านม่วงคำ ตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ เยาวชนที่อาศัยอยู่ในบ้านม่วงคำ ตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีช่วงอายุระหว่าง 15-25 ปี จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่ม (Focus Group) โดยใช้เทคนิคการทำแผนที่ความคิด (Mind Mapping) การใช้การ์ดเทคนิค (Card Technique) การวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย โอกาสและอุปสรรค (SWOT Analysis) การประชุมระดมความคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน (Future Search Conference) และการประเมินผล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำไปนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส.น.ตรในการหาความถี่ (Frequency) และการหาค่าร้อยละ (Percentage)
2. ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของเยาวชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ในชุมชนบ้านม่วงคำ ตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Synthesis)

1. สรุปผล

ผลการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ดังนี้

1.1. ก่อนทำการวิจัย (Pre-Research Phase)

1.1.1 การคัดเลือกชุมชนและการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น

หมู่บ้านม่วงคำตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลอินทขิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ขนาดพื้นที่ประมาณ 2,250 ไร่ ในเขตความรับผิดชอบของเทศบาลเมืองแกนพัฒนา แต่เดิมหมู่บ้านม่วงคำเป็นชุมชนขนาดเล็กต่อมาได้มีประชากรจากถิ่นอื่นเข้ามาตั้งถิ่นฐานจนมีจำนวนมากขึ้น เช่น ย้ายมาจากอำเภอหางดง อำเภอสันป่าตอง อำเภอสันทราย อำเภอพร้าว เป็นต้น โดยปัจจุบันมีจำนวนครัวเรือนประมาณ 320 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งหมดประมาณ 921 คน มีนายวิเศษฐ์ ขัน เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน อาชีพส่วนใหญ่ของชาวบ้านเป็นการทำเกษตรกรรมซึ่งจะปลูกพืชหมุนเวียนกันไปทุกปี เช่น ข้าว หอมแดง พริกชี้ฟ้าและผักกาดข้อน รวมทั้งการรับจ้างทั่วไปและการค้าขาย

ลักษณะภูมิประเทศของหมู่บ้านมีลักษณะเป็นพื้นที่ราบและมีอาณาเขตติดต่อกับแม่น้ำปิงตลอดแนวหมู่บ้านในทางทิศตะวันออก ทิศเหนือติดกับหมู่บ้านหัวดง ทิศใต้ติดกับหมู่บ้านท่าตันปุยและทิศตะวันตกติดกับหมู่บ้านปง และหมู่บ้านแดน มีลำน้ำเหมืองไหลผ่านหมู่บ้านตลอดปีซึ่งเอื้อกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของชาวบ้านเป็นอย่างยิ่ง ส่งผลให้ชาวบ้านมีน้ำใช้อย่างเพียงพอกับการปลูกพืชผัก สถานที่สำคัญในหมู่บ้านมีหลายที่ อาทิ โรงเรียน สุสาน วัดม่วงคำ เป็นต้น โดยเฉพาะวัดม่วงคำถือว่าเป็นสถานที่สำคัญมากของของชุมชน เพราะเป็นทั้งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ การเคารพสักการะและศรัทธาของชาวบ้าน อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางของชาวบ้านในการทำกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น งานทอดกฐณ งานต้อนรับแขกต่างถิ่น การฝึกอบรมต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้บ้านม่วงคำยังมีกลุ่มปฏิบัติงานต่างๆ ที่ช่วยให้การขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนดำเนินไปอย่างเรียบร้อย เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรหมู่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) กลุ่มสหกรณ์ปฏิรูปที่ดินแม่แตง 2 เป็นต้น ส่วนระบบสาธารณูปโภคของหมู่บ้านม่วงคำถือว่าค่อนข้างได้รับสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานได้อย่างทั่วถึง ทั้งถนนลาดยาง ระบบไฟฟ้า ระบบประปาหมู่บ้าน ตู้โทรศัพท์สาธารณะ เป็นต้น นอกจากนี้ระบบความสัมพันธ์ของชาวบ้านในชุมชนถือว่ามีความสามัคคีและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี โดยสังเกตได้จากการช่วยกันเกี่ยวข้าวของเพื่อนบ้านหรือการเก็บผลผลิตทางการเกษตร การช่วยเหลืองานของหมู่บ้าน เป็นต้น แต่ในส่วนของการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลืองานของหมู่บ้านยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเท่าที่ควร

1.1.2 การบูรณาการนักวิจัยเข้ากับชุมชนและการเผยแพร่แนวคิด Participatory Action Research (PAR)

กิจกรรมการปฏิสัมพันธ์หรือการบูรณาการนักวิจัยเข้ากับชุมชนส่งผลให้ผู้วิจัยมีความสัมพันธ์กับชาวบ้านและกลุ่มเยาวชนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งการอธิบายถึงวัตถุประสงค์และรายละเอียดเบื้องต้นของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ก็สร้างความเข้าใจให้กับชาวบ้านและกลุ่มเยาวชนได้เป็นอย่างดี

1.2 ระยะทำการวิจัย (Research Phase)

1.2.1 การวิเคราะห์ปัญหา

1.2.1.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT Analysis) ของเยาวชนในหมู่บ้านม่วงคำ

1. จุดแข็งของเยาวชนบ้านม่วงคำ

จากการวิเคราะห์จุดแข็งของเยาวชนบ้านม่วงคำ พบว่าเยาวชนบ้านม่วงคำมีจุดแข็งอยู่หลายประการที่ล้วนแล้วแต่ส่งผลทางบวกในการที่เยาวชนจะเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน คือ มีเยาวชนอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่เรียนหนังสือในโรงเรียนที่ใกล้กับหมู่บ้านและอยู่กับครอบครัว มีส่วนน้อยที่ไปเรียนในเมือง ประกอบกับเมื่อมีงานในหมู่บ้าน เยาวชนจะมาช่วยกันทำงานที่ตนมีความถนัด เช่น การฟ้อนรำ การจัดดอกไม้และการจัดสถานที่ต่างๆ รวมถึงเยาวชนมีลักษณะนิสัยของการเป็นเจ้าบ้านที่ดีต้อนรับแขกที่มาเยือนด้วยความเต็มใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ดี ส่วนในด้านการศึกษาเยาวชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านได้รับการศึกษาตามระบบของกระทรวงศึกษาธิการ มีเพียงส่วนน้อยที่ไม่ได้เรียนแต่ก็ทำตนให้เป็นประโยชน์โดยการช่วยทำงานในครอบครัว อีกทั้งสนใจหาความรู้เพิ่มเติมในเรื่องของธรรมชาติ เพราะในหมู่บ้านมีโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ซึ่งตั้งอยู่ ณ วัดม่วงคำ ส่วนในด้านความสัมพันธ์ของเยาวชนในหมู่บ้านนั้นมีความสาคัญกันเป็นอย่างดี เนื่องจากความเป็นเครือญาติและมีช่วงอายุที่ใกล้เคียงกัน เรียนในโรงเรียนเดียวกัน มีบ้านเรือนอยู่ใกล้กัน เคยมีการรวมตัวกันทำกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ เช่น เก็บกวาดในช่วงเวลาเย็น ทั้งนี้จุดแข็งที่สำคัญที่สุดของเยาวชนหมู่บ้านม่วงคำมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านถ้ามีโอกาส หรือได้รับการสนับสนุนในรูปแบบของกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้าน เพราะอยากใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ อีกทั้งเยาวชนบางคนมีลักษณะของความเป็นผู้นำ สามารถโน้มน้าวจิตใจหรือชักจูงพี่ๆ เพื่อนๆ และน้องๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อชุมชนได้

2. จุดอ่อนของเยาวชนบ้านม่วงคำ

จากการวิเคราะห์จุดอ่อนของเยาวชนบ้านม่วงคำ พบว่าเยาวชนบ้านม่วงคำมีจุดอ่อนที่เป็นผลต่อการที่เยาวชนจะเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะพฤติกรรมส่วนตัวของเยาวชนที่ติดเพื่อนมากจนบางครั้งไม่ได้สนใจหน้าที่ๆ คนรับผิดชอบ เช่น การทำงานบ้านเพื่อช่วยเหลือครอบครัวหรือการทำงานบ้าน ประกอบกับเยาวชนบางคนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับวัย เช่น เล่นการพนัน มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ไม่สนใจที่จะเรียนหนังสือ ขอเงินจากผู้ปกครองไปใช้ในสิ่งที่ไม่เกิดประโยชน์ เช่น ซื้อโทรศัพท์มือถือ เล่นเกมส์คอมพิวเตอร์ เป็นต้น และจุดอ่อนที่สำคัญที่สุดเยาวชนชายเริ่มสูบบุหรี่และมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในหมู่บ้าน

3. โอกาสของเยาวชนบ้านม่วงคำ

จากการวิเคราะห์โอกาสของเยาวชนบ้านม่วงคำทำให้มองเห็นได้ชัดว่าเยาวชนบ้านม่วงคำมีโอกาสที่ดีในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยเฉพาะการที่เยาวชนส่วนหนึ่งที่ต้องการทำงานเพื่อหมู่บ้าน ประกอบกับพระทิวา จาตั้ง รองเจ้าอาวาสวัดม่วงคำ เป็นพระนักพัฒนา มีความรู้จากประสบการณ์ในการทำงาน ทำกิจกรรมพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งโครงการพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โครงการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการรักษาดินกล้า และมีความสนใจในการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านเพื่อทำงานร่วมกับชุมชน รวมถึงผู้ใหญ่บ้านม่วงคำซึ่งมีฐานะเป็นญาติผู้ใหญ่ของเยาวชนบางส่วนในหมู่บ้าน เป็นคนที่เปิดโอกาสให้กับชาวบ้านเป็นที่ปรึกษาปัญหาต่างๆ ของชาวบ้านด้วยความจริงใจ ริเริ่มโครงการพัฒนาหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นโอกาสและเป็นช่องทางที่ดีของเยาวชนในหมู่บ้านที่จะมีส่วนร่วมในการทำงานให้กับหมู่บ้าน อีกทั้งปัจจุบันมีหน่วยงานภาครัฐบาลและเอกชนหลายแห่งที่ส่งเสริม สนับสนุนการทำงานของกลุ่มเยาวชนในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อให้เด็กจำนึ่ในการรักษากันเกิด

4. อุปสรรคของเยาวชนบ้านม่วงคำ

จากการวิเคราะห์อุปสรรคของเยาวชนบ้านม่วงคำ พบอุปสรรคที่ถือว่าเป็นตัวปิดกั้นเยาวชนในการมีส่วนร่วมพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง โดยเฉพาะเยาวชนยังขาดผู้นำทั้งทางในแง่ความคิด ตลอดจนโอกาสที่จะปฏิบัติกิจกรรมให้กับชุมชน รวมถึงชาวบ้านยังมองเยาวชนในหมู่บ้านม่วงคำในภาพรวมว่ามีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเพราะมีการจับกลุ่มดื่มสุรา สูบบุหรี่ ชีร์รถจักรยานยนต์เที่ยวเล่นทั้งที่เป็นเพียงบางส่วนเท่านั้น อีกทั้งความเป็นเด็กในสายตาของผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน ส่งผลให้ชุมชนยังไม่กล้าที่จะส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมเพื่อหมู่บ้าน

1.2.1.2 การประชุมระดมความคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน (Future Search Conference) ของสถานการณืการสูบบุหรี่ของเยาวชนในหมู่บ้านม่วงคำ

จากการประชุมระดมความคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน พบว่าเยาวชนหมู่บ้านม่วงคำในอดีตใช้ชีวิตสัมผัสกับบุหรี่อยู่ตลอดเวลา เพราะอาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีคนสูบบุหรี่ โดยเฉพาะครอบครัวที่มีอาชีพทางการเกษตร เยาวชนเห็นภาพการสูบบุหรี่ของญาติผู้ใหญ่ภายในครอบครัว บางครั้งถูกผู้ใหญ่ใช้ให้ไปซื้อบุหรี่ มองเห็นการสูบบุหรี่เป็นเรื่องปกติธรรมดาจนเกิดความเคยชินและไม่เคยคำนึงถึงพิษภัยของการสูบบุหรี่ ส่งผลให้ในปัจจุบันการสูบบุหรี่เริ่มมีมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนชายในหมู่บ้าน เพราะมีสิ่งเร้าต่างๆ มากมาย ทั้งมีผู้ใหญ่ในครอบครัวสูบบุหรี่เป็นแบบอย่าง เกิดการเลียนแบบกลุ่มเพื่อนในวัยเดียวกัน มีความอยากรู้อยากลอง รวมทั้งมีร้านอาหารและร้านค้าคาราโอเกะตั้งอยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้านซึ่งเป็นแหล่งที่เยาวชนเข้าไปเสพทั้งเหล้าและบุหรี่ ยังผลให้เยาวชนมีค่านิยมที่ผิดโดยคิดว่าการสูบบุหรี่เป็นเรื่องธรรมดา และไม่ได้คำนึงถึงพิษภัยจากการสูบบุหรี่แต่อย่างใด ซึ่งในอนาคตถ้าชุมชนไม่มีมาตรการหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อการแก้ไขหรือสกัดกั้นปัญหาที่เกิดขึ้นจะมีเยาวชนสูบบุหรี่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดวิกฤติการณ์การสูบบุหรี่ของเยาวชนรุนแรงขึ้นจนกระทั่งกลายเป็นปัญหาที่สำคัญของหมู่บ้านและยากที่จะแก้ไข และอาจจะเป็นสาเหตุให้เยาวชนในหมู่บ้าน ติดสิ่งเสพติดชนิดอื่นที่มีฤทธิ์รุนแรงมากกว่าต่อไป

1.2.1.3 การศึกษาบทบาทของกลุ่มเยาวชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ภายในหมู่บ้านม่วงคำ

ผลการวิจัยพบว่าหมู่บ้านม่วงคำยังไม่เคยมีกลุ่มเยาวชนที่มีส่วนร่วมในการทำงานให้กับชุมชนอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมที่เด่นชัด จะมีเพียงแต่กลุ่มหนุ่มสาวที่เกิดจากการตั้งกลุ่มด้วยวิธีการเฉพาะกิจจากกลุ่มนักเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่วัดม่วงคำ เพื่อช่วยงานกฐินของหมู่บ้านเป็นครั้งคราวเท่านั้นและไม่มีแบบแผนการปฏิบัติงานของกลุ่มที่แน่นอน

ส่วนบทบาทของกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านม่วงคำกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ในชุมชนนั้นยังไม่เคยมีมาก่อนจะมีเพียงแต่การว่ากล่าวตักเตือนภายในครอบครัวหรือภายในกลุ่มญาติสนิทเป็นครั้งคราวเท่านั้น เพราะเยาวชนคิดว่าเป็นเรื่องไกลตัวและไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญ củaปัญหาการสูบบุหรี่ ประกอบกับในช่วงวัยของเยาวชนนั้นยังเป็ในช่วงการดำเนินชีวิตที่สนุกสนาน ติดเพื่อน ทำให้ความสนใจในด้านการทำงานดังกล่าวมีน้อยมาก ประกอบกับชุมชนไม่ได้ผลักดันส่งเสริมให้เยาวชนทำกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ อาจเป็นเพราะความไว้วางใจที่มีต่อกลุ่มเยาวชนของหมู่บ้านในการทำงานเพื่อหมู่บ้านเมื่อ

เปรียบเทียบกับพฤติกรรมปัจจุบันของเยาวชน เช่นการจับกลุ่มกันเที่ยวเตร่ ดื่มเหล้าสูบบุหรี่ เป็นต้น หรือการที่ชุมชนยังมองเยาวชนในหมู่บ้านเด็กเกินไปกับการที่จะทำงานให้กับหมู่บ้าน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นปัจจัยที่ปิดกั้นการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการทำงานให้กับหมู่บ้าน รวมถึงศักยภาพที่มีอยู่ในเยาวชนยังไม่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่และเหมาะสม

1.2.2 การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา

จากการวิเคราะห์สภาพปัญหา พบว่าหมู่บ้านม่วงคำมีเริ่มมีเยาวชนสูบบุหรี่มากขึ้นจากการเลียนแบบพฤติกรรมของเยาวชนรุ่นพี่หรือความอยากรู้อยากลอง ประกอบกับมีตัวอย่างของญาติผู้ใหญ่สูบบุหรี่ในครอบครัว ทำให้วิกฤติการณ์ดังกล่าวเริ่มรุนแรงมากขึ้น ซึ่งแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการแก้ไขปัญหาคือ การสร้างกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านม่วงคำขึ้นเพื่อบำบัดนิสัยหรือกิจกรรมต่างๆที่เอื้อต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหการสูบบุหรี่ที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งเยาวชนก็พร้อมที่จะปฏิบัติงานให้กับชุมชนของตนเองในรูปแบบกลุ่มเยาวชนอย่างเต็มใจ แต่จำเป็นต้องมีการวางระบบงานการจัดการ ตลอดจนการควบคุมดูแลและมีที่ปรึกษาเพื่อคอยช่วยเหลือ แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนของกลุ่มเยาวชน อันนำมาซึ่งกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่ช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหการสูบบุหรี่ที่เกิดขึ้นในชุมชน

1.3 การวางแผน (Planning Phase)

1.3.1 การตั้งกลุ่มเยาวชนบ้านม่วงคำ

การจัดตั้งกลุ่มเยาวชนบ้านม่วงคำอย่างเป็นทางการ มีสมาชิกกลุ่ม 20 คน โดยมีพระทิวา จาตั้ง รองเจ้าอาวาสวัดม่วงคำ และนางวิเศษ ขยัน ผู้ใหญ่บ้านม่วงคำ เป็นที่ปรึกษากลุ่ม ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักของกลุ่มคือ เพื่อให้เยาวชนในหมู่บ้านม่วงคำมีเจตคติที่ถูกต้อง ตลอดจนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญและพิษภัยของบุหรี่เพื่อการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น อีกทั้งเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนบ้านม่วงคำนำศักยภาพของตนเองและกลุ่มมาใช้ให้เกิดประโยชน์และเพื่อให้กลุ่มเยาวชนบ้านม่วงคำเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับเยาวชนในหมู่บ้าน อีกทั้งทราบถึงบทบาทของเยาวชนบ้านม่วงคำ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบของบทบาทส่วนบุคคลคือเยาวชนแต่ละคนจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ตนเองโดยไม่สูบบุหรี่ และบอกกล่าวให้เพื่อนรวมทั้งคนรู้จักไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับบุหรี่และยาเสพติดอื่นๆ และรูปแบบของบทบาทของกลุ่มคือกลุ่มเยาวชนจะรวมตัวกันรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยจากการสูบบุหรี่ และประสานกับหน่วยงานต่างๆที่ทำงานเกี่ยวกับการต่อต้านยาเสพติดโดยจัดทำกิจกรรมต่างๆ เช่นทำสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับพิษภัยของบุหรี่ ทำป้ายโฆษณาเกี่ยวกับโทษของบุหรี่ ประชาสัมพันธ์ให้รู้จักโทษของบุหรี่ จัดทำโครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ เช่นโครงการเทเหล้าเผาบุหรี่ ตลอดจนชักชวนเยาวชนและคนในหมู่บ้านร่วมทำกิจกรรมเพื่อใช้เวลา

ว่างให้เป็นประโยชน์ รวมถึงการขอความร่วมมือจากร้านค้าให้งดขายบุหรี่ให้กับเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี กิจกรรมของกลุ่มเยาวชนเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหามารยาตการสุบบุหรืในชุมชน มีดังนี้

1.3.2 การกำหนดโครงการและวางแผนกิจกรรม

กิจกรรมที่กลุ่มเยาวชนเลือกปฏิบัตินั้นเป็นกิจกรรมที่มุ่งรณรงค์ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของบุหรืในชุมชนซึ่งเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ กิจกรรมเสี่ยงตามสาย เพราะมีอุปกรณ์พร้อมอยู่แล้วที่บ้านพ่อหลวงแดง อีกทั้งเยาวชนบางส่วนในกลุ่มเคยมีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมเสี่ยงตามสายที่โรงเรียนมาแล้ว กลุ่มเยาวชนจึงมีความเห็นร่วมกันว่ากิจกรรมเสี่ยงตามสายจึงเป็นกิจกรรมที่กลุ่มเยาวชนสามารถปฏิบัติได้ง่ายที่สุดและเร็วที่สุด ส่วนกิจกรรมเต้นไม้พุดได้ และกิจกรรมการแข่งขันกีฬาฟุตบอลด้านยาเสพติดนั้นเป็นกิจกรรมที่เยาวชนเลือกปฏิบัติรองลงมา เพราะต้องมีอุปกรณ์ งบประมาณและระยะเวลาการปฏิบัติพอสมควร

1.4 การนำแผนไปปฏิบัติ (Implementation Phase)

1.4.1 กิจกรรมเสี่ยงตามสาย

มีจุดมุ่งหมาย คือ เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของบุหรืทุกวันพุธและวันเสาร์ เริ่มออกอากาศตั้งแต่วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2549 เวลา 7.00 นาฬิกา การออกอากาศแต่ละครั้งจะเริ่มจากเปิดเพลงบรรเลง กล่าวสวัสดีเพื่อทักทายผู้ชม แนะนำผู้จัดรายการ นำเสนอเนื้อหาเปิดเพลงสลับกับเนื้อหา เสนอข่าวเพิ่มเติม (กรณีมีข่าวเร่งด่วน) กล่าวขอบคุณผู้ใหญ่บ้าน ขอภัยในความผิดพลาดและกล่าวคำว่าสวัสดีเมื่อจบรายการ โดยมีพ่อหลวงแดง และผู้วิจัยเป็นที่ปรึกษา

1.4.2 กิจกรรมเต้นไม้พุดได้

มีจุดมุ่งหมาย คือ นำคำขวัญหรือข้อคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพิษภัยจากการสูบบุหรืประชาสัมพันธ์ให้คนในหมู่บ้านมวงคำได้รับรู้และตระหนักถึงพิษภัยของการสูบบุหรื โดยเขียนข้อความหรือคำขวัญต่างๆ ลงบนแผ่นไม้และนำไปติดตามต้นไม้ภายในหมู่บ้าน กิจกรรมนี้กลุ่มเยาวชนได้ปฏิบัติในช่วงวันที่ 27 มีนาคม 2549 ถึง 8 เมษายน 2549 กลุ่มเยาวชนได้จัดให้มีการประกวดคำขวัญเกี่ยวกับพิษภัยของบุหรืชิงเงินรางวัลจากเยาวชนในหมู่บ้าน ปรากฏว่ามีเยาวชนสนใจส่งคำขวัญเข้าประกวดเป็นจำนวนมาก ซึ่งในการคัดเลือกคำขวัญนอกจากคณะกรรมการของกลุ่มแล้ว หลวงพี่ออดและผู้วิจัยก็ร่วมเป็นกรรมการด้วยเพื่อความยุติธรรมและความโปร่งใสมากที่สุด คือ อันดับ 1 สายใยแห่งความผูกพันเป็นการป้องกันภัยจากบุหรื รับเงินรางวัล 300 บาท อันดับ 2 ชาติดีไทยจะพึงพิณาค้นหาคนทั้งชาติเป็นทาสบุหรื รับเงินรางวัล 200 บาท และอันดับที่ 3 จูคนุหรืหนึ่งมวนเหมือนจุดชนวนสู่ความตาย รับเงินรางวัล 100 บาท เงินรางวัลดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่บ้าน ส่วนคำขวัญที่ไม่ได้รับรางวัล กลุ่มเยาวชนได้นำมาคัดเลือกอีกครั้งหนึ่ง เพื่อนำข้อความ

มาเขียนบนแผ่นไม้แล้วนำไปติดที่ต้นไม้เป็นต้นไม้พูดได้ วัสดุอุปกรณ์ที่กลุ่มเยาวชนนำมาใช้ในโครงการต้นไม้พูดได้เป็นวัสดุเหลือใช้จากบ้านของตนเอง เพื่อนบ้านและวัดม่วงคำ เช่น แผ่นไม้ สี ตะปู ซึ่งมีลุงนะและลุงสิทธิ มาช่วยเขียนป้ายทำให้งานเสร็จเร็วขึ้น กลุ่มเยาวชนนำป้ายที่ได้จำนวน 50 แผ่น ไปติดตามต้นไม้ริมถนนเพื่อให้ชาวบ้านที่สัญจรไปมาได้เห็นและอ่านเป็นเครื่องเตือนใจ

1.4.3 กิจกรรมการแข่งขันฟุตบอลด้านยาเสพติด

เป็นกิจกรรมที่กลุ่มเยาวชนบ้านม่วงคำเคยเขียนโครงการของบประมาณจากเทศบาลเมืองแกนพัฒนาโดยการประสานงานของผู้ใหญ่บ้านม่วงคำ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมรู้จักโทษและพิษภัยจากการสูบบุหรี่ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รู้รักเอากันในหมู่บ้าน คณะกรรมการแข่งขันฟุตบอลนี้มีทีมฟุตบอลจากหมู่บ้านใกล้เคียงเข้าร่วมแข่งขัน 7 ทีม คือ หมู่บ้านท่าคันปุย หมู่บ้านปง หมู่บ้านหัวดง หมู่บ้านเด่น หมู่บ้านแม่หอพระ หมู่บ้านบึง หมู่บ้านหนองออนและหมู่บ้านม่วงคำ 1 ทีม ใช้เวลาในการทำกิจกรรม 2 วัน คือวันที่ 6 และ 7 พฤษภาคม 2549 การแข่งขันฟุตบอลในครั้งนี้มีชาวบ้านม่วงคำให้ความสนใจและให้ความช่วยเหลือโดยการร่วมชมเชียร์ทีมฟุตบอลของหมู่บ้านตนเองเป็นจำนวนมากและร่วมพากันเชียร์ระหว่างการแข่งขัน เด็กๆ ในหมู่บ้านช่วยเก็บลูกฟุตบอลและจัดเตรียมสถานที่ โดยมีกลุ่มเยาวชนบ้านม่วงคำเป็นหลักในการทำกิจกรรมและช่วยกันทำป้ายผ้าที่มีคำขวัญเกี่ยวกับพิษภัยจาก "บุหรี่" ติดในบริเวณแข่งขันฟุตบอล ประกาศให้บริเวณสนามแข่งขันฟุตบอลเป็นเขตปลอดบุหรี่ และสุรา ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี

1.5 การติดตามประเมินผลโครงการ (Monitoring and Evaluation Phase)

จากการศึกษาพบว่าเยาวชนและชาวบ้านมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาบทบาทของกลุ่มเยาวชนบ้านม่วงคำในการแก้ไขและป้องกันปัญหาการสูบบุหรี่ในชุมชนบ้านม่วงคำดังนี้

1.5.1 กลุ่มเยาวชน

1.5.1.1 ความคิดเห็นของกลุ่มเยาวชนเกี่ยวกับลักษณะของชุมชนบ้านม่วงคำพบว่าทั้ง 2 ช่วงเวลากลุ่มเยาวชนให้ข้อมูลที่คล้ายกัน คือ สภาพความสัมพันธ์ของประชากรในหมู่บ้านมีความสามัคคี รักใคร่ ประองคองกันดี ตลอดจนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีผู้ใหญ่บ้านและเจ้าอาวาสวัดม่วงคำซึ่งเป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือและเป็นศูนย์รวมทางจิตใจทั้งทางด้านทุกข์และสุขเป็นแกนนำที่สำคัญของชุมชนแต่ปัญหาของเยาวชนในหมู่บ้าน โดยเฉพาะการดื่มสุราและสูบบุหรี่ยังเป็นปัญหาที่แก้ได้ยาก

1.5.1.2 การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการช่วยเหลือ หรือการพัฒนาชุมชนของตนเองพบว่า ก่อนทำการวิจัยเยาวชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือหมู่บ้านค่อนข้างหลากหลาย แต่เป็นครั้งคราวตามเนื่องานที่มีขึ้นในโอกาสต่างๆของแต่ละปี เช่นงานวัด งานหมู่บ้าน งานกฐิน

กิจกรรมต้นกล้ารักชุมชน เป็นต้น แต่หลังจากทำการวิจัย เยาวชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนของตนอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นในรูปของการรวมกลุ่มเยาวชนซึ่งมีบทบาทหลักในการแก้ไขและป้องกันการสูบบุหรี่ในชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมเสียงตามสาย ดันไม้พุดได้ และการแข่งขันฟุตบอล เป็นต้น

1.5.1.3 สถานการณ์การสูบบุหรี่ของเยาวชนในหมู่บ้าน

1. ปัจจุบัน

พบว่าทั้ง 2 ช่วงเวลาที่มีข้อมูลที่คล้อยตามกัน คือ เยาวชนในหมู่บ้านนิยมสูบบุหรี่กันเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะเยาวชนชายซึ่งมีสาเหตุสำคัญมาจากความอยากรู้อยากลอง การเลียนแบบผู้ใหญ่ที่สูบบุหรี่และการชักชวนของเพื่อนในกลุ่มเดียวกัน แต่หลังจากทำวิจัย เยาวชนเริ่มรู้ถึงพิษภัยของบุหรี่จากกิจกรรมเสียงตามสายเรื่องพิษภัยของการสูบบุหรี่รับชมที่ติดตามต้นไม้ และการแข่งขันฟุตบอลแต่ยังไม่สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมหรือเลิกสูบบุหรี่ได้เพราะช่วงเวลายังน้อยไป

2. อนาคต

พบว่าทั้ง 2 ช่วงเวลาที่มีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน คือ คิดว่าจะมีจำนวนผู้สูบบุหรี่และปัญหาการสูบบุหรี่ของเยาวชนลดน้อยลงถ้ามีการปฏิบัติกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของบุหรี่อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งในทางตรงกันข้ามถ้าหมู่บ้านยังคงปล่อยให้สถานการณ์การสูบบุหรี่เป็นเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ และไม่มีการรณรงค์ให้ความรู้กันอย่างจริงจังจะทำให้การสูบบุหรี่ของเยาวชนมีมากขึ้น

1.5.1.4 การมีส่วนร่วมช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ของเยาวชนในหมู่บ้านม่วงคำ พบว่าก่อนทำการวิจัย เยาวชนมีเพียงความคิดเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ในชุมชนเท่านั้น เช่น การแนะนำกิจกรรมต่างๆ ทั้งการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโทษของบุหรี่ การชักชวนเยาวชนที่สูบบุหรี่เข้าร่วม กิจกรรมเลิกบุหรี่ การเล่นเกม การจัดกิจกรรมอบรมเกี่ยวกับความรู้เรื่องพิษภัยของบุหรี่ ตลอดจนการตักเตือนเมื่อเห็นเยาวชนสูบบุหรี่ แต่ก็ไม่ได้มีการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมแต่อย่างใด แต่หลังจากทำการวิจัย กลุ่มเยาวชนมีบทบาทในเรื่องดังกล่าวในเชิงปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยเฉพาะการเป็นสมาชิกของกลุ่มเยาวชนบ้านม่วงคำ การรณรงค์และส่งเสริมความรู้เรื่องพิษภัยจากการสูบบุหรี่ด้วยกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของกิจกรรมเสียงตามสาย ดันไม้พุดได้ และการแข่งขันกีฬาด้านยาเสพติด

1.5.1.5 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของเยาวชนเพื่อดำเนินงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ในหมู่บ้านม่วงคำ พบว่าทั้ง 2 ช่วงเวลาที่มีข้อมูลที่คล้อยตามกัน คือ เป็นกิจกรรมที่ดีหากมีการรวมกลุ่มกันปฏิบัติกิจกรรมในด้านดี และช่วยกันรณรงค์อย่างจริงจัง

เพราะจะทำให้เยาวชนส่วนใหญ่รู้จักโทษของการสูบบุหรี่ และเป็นการป้องกันไม่ให้รุ่นน้องหันมาสูบบุหรี่ อีกทั้งยังมีประโยชน์ต่อตัวเยาวชนเองทั้งในเรื่องของการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน รวมทั้งเป็นกิจกรรมที่ผู้ปกครองให้การสนับสนุนอีกด้วย

1.5.1.6 กิจกรรมหรือกลวิธีที่เหมาะสมในการปฏิบัติเพื่อป้องกันและแก้ไข

ปัญหาการสูบบุหรี่ในหมู่บ้านม่วงคำ พบว่าก่อนทำการวิจัยกลุ่มเยาวชนได้แนะนำกิจกรรมหรือกลวิธีต่างๆ ไว้อย่างหลากหลาย เช่น กิจกรรมการประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้ทางกฎหมาย การให้เยาวชนได้ดูสารคดีเกี่ยวกับโทษของบุหรี่ ตลอดจนการอบรมเรื่องพิษภัยของบุหรี่โดยตรง แต่หลังจากทำวิจัยแล้ว กลุ่มเยาวชนได้ปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุด 3 กิจกรรม เพราะเป็นกิจกรรมที่กลุ่มเยาวชนปฏิบัติได้จริงจนถึงปัจจุบัน คือ กิจกรรมเสี่ยงตามสาย เนื่องจากง่ายและมีประโยชน์พร้อมทั้งกิจกรรมต้นไม้พูดได้และการแข่งขันฟุตบอล ส่วนกิจกรรมอื่นเป็นเพียงความตั้งใจที่กลุ่มเยาวชนจะปฏิบัติในอนาคต เช่น การพาไปดูตัวอย่างของผู้ป่วยที่เป็นโรคจากการสูบบุหรี่ที่ศูนย์บำบัดยาเสพติดและการฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของการสูบบุหรี่

1.5.1.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ในหมู่บ้านม่วงคำ พบว่าทั้ง 2 ช่วงเวลา กลุ่มเยาวชนส่วนใหญ่ให้ข้อมูลคล้ายกัน คือเป็นไปได้มากถ้ามีการช่วยกันทำกิจกรรมการป้องกันอย่างจริงจังและต่อเนื่องด้วยความสามัคคี อีกทั้งชาวบ้านและผู้ปกครองก็เห็นด้วย แต่ควรเพิ่ม กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วย เพราะเยาวชนด้วยกันอาจแก้ไขปัญหานี้ไม่ได้ทั้งหมด

1.5.2 ชาวบ้าน

1.5.2.1 ทักษะของชาวบ้านเกี่ยวกับเยาวชนในหมู่บ้านม่วงคำ พบว่าก่อนทำการวิจัยชาวบ้านมีทักษะต่อเยาวชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านในเชิงลบ คือ เป็นเด็กเกเร ชอบมั่วสุมกันในทางที่ไม่ดี มีจำนวนมากที่ติดยาเสพติด แต่ก็มีบางกลุ่มที่ทำกิจกรรมดี มีประโยชน์และมีการช่วยเหลือต่างๆ ที่สร้างสรรค์และพัฒนาหมู่บ้าน แต่หลังจากทำการวิจัย ชาวบ้านมีทักษะเกี่ยวกับเยาวชนในทางบวกมากขึ้นในรูปแบบของกลุ่มเยาวชน คือ มีการรวมกลุ่มกันทำงานในทิศทางที่ดีมากขึ้น แต่ยังมีปัญหาบ้างในเรื่องของการแบ่งงานของกลุ่มยังไม่ชัดเจน เนื่องจากคณะกรรมการของกลุ่มยังไม่มีประสิทธิภาพในการทำงานมากนักและยังขาดวุฒิภาวะในการเป็นผู้นำ

1.5.2.2 สถานการณ์การสูบบุหรี่ของเยาวชนในหมู่บ้าน

1. ปัจจุบัน

พบว่าทั้ง 2 ช่วงเวลาชาวบ้านให้ข้อมูลที่เหมือนกัน คือ เยาวชนยังมีการจับกลุ่มกันสูบบุหรี่อยู่และมีอัตราการสูบบุหรี่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยกลุ่มเยาวชนชายสูบบุหรี่

มากกว่าเยาวชนหญิง สาเหตุของการสูบบุหรี่ของเยาวชนในหมู่บ้านม่วงคำมาจากความต้องการให้เพื่อนในกลุ่มยอมรับ เป็นค่านิยมของกลุ่มหรืออาจเห็นตัวอย่างจากผู้ใหญ่ที่สูบบุหรี่

2. อนาคต

พบว่าทั้ง 2 ช่วงเวลาชาวบ้านให้ข้อมูลที่เหมือนกัน คือ สถานการณ์การสูบบุหรี่ของเยาวชนในหมู่บ้านน่าจะเป็นไปในทางที่ดีขึ้นและแก้ไขปัญหาก็ได้ แต่ต้องใช้เวลานานพอสมควรจึงจะลดจำนวนผู้สูบบุหรี่ในหมู่บ้าน แต่ต้องมีการทำงานหรือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งจะต้องมีการช่วยเหลือกันทั้งหมู่บ้านทั้งกิจกรรมด้านการรณรงค์ต่อต้านการสูบบุหรี่และยาเสพติดชนิดอื่นๆ

1.5.2.3 ความเห็นเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของเยาวชน เพื่อดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหามั่วสุมการสูบบุหรี่ในหมู่บ้านม่วงคำ พบว่าทั้ง 2 ช่วงเวลาชาวบ้านให้ข้อมูลที่คล้ายคลึงกัน คือเป็นเรื่องดี และเห็นด้วยเพราะเป็นการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์ๆ ระยะเวลาอื่นทั้งยังเป็นการช่วยแก้ไขปัญหามั่วสุมการสูบบุหรี่ของเยาวชนที่เกิดขึ้น ซึ่งผู้ใหญ่พร้อมที่จะให้การช่วยเหลือสนับสนุนอย่างเต็มที่ โดยสังเกตจากความตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมเสียตามสาย ดันไม้พุดได้หรือการแข่งขันฟุตบอล และถ้าหากเยาวชนร่วมมือ สามัคคีกันทำงานอย่างจริงจัง ก็เป็นเรื่องที่น่ายินดีถึงจะเป็นกลุ่มเล็กๆ ก็ตาม อยากให้เยาวชนมีสุขภาพแข็งแรง รู้โทษภัย และโทษของบุหรี่ด้วยตัวของเยาวชนเอง

1.5.2.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการป้องกันและแก้ไขปัญหามั่วสุมการสูบบุหรี่ในหมู่บ้านม่วงคำของเยาวชน พบว่าก่อนการวิจัยชาวบ้านให้ข้อมูลว่าโอกาสที่กลุ่มเยาวชนจะดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหามั่วสุมการสูบบุหรี่ในหมู่บ้านนั้นมีมาก เพราะมีพลังกลุ่มและยังมีการร่วมมืออย่างเข้มแข็งในการทำกิจกรรมก็จะส่งผลดีต่อหมู่บ้าน ส่วนหลังการวิจัยชาวบ้านเห็นดีด้วยจากการปฏิบัติกิจกรรมเสียตามสาย ดันไม้พุดได้และการแข่งขันฟุตบอล โดยถือว่ากลุ่มเยาวชนมีความตั้งใจและเป็นการเริ่มต้นที่ดี แต่ถ้าพลังกลุ่มเยาวชนคงทำได้ไม่ครอบคลุมและทั่วถึง แต่จำเป็นต้องให้ชาวบ้านหรือชุมชนมีส่วนร่วมด้วยจะดีกว่านี้

1.5.2.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือกลุ่มเยาวชนในการดำเนินกิจกรรม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหามั่วสุมการสูบบุหรี่ในหมู่บ้านม่วงคำ พบว่าทั้ง 2 ช่วงเวลาชาวบ้านให้ข้อมูลที่คล้ายคลึงกัน คือชาวบ้านพร้อมที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการทำงานของกลุ่มเยาวชนในด้านต่างๆ ทั้งให้คำปรึกษาแนะนำ ให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรม รวมทั้งการช่วยเหลือในการทำกิจกรรม ให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการทำงานและการประสานงานกับกลุ่มอื่นๆ ในชุมชนท้องถิ่น

2. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้ อภิปรายได้ดังนี้

จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของเยาวชนบ้านม่วงคำพบว่า มีประเด็นสำคัญที่สื่อถึงความมุ่งมั่นของเยาวชนที่อยากจะทำงานเพื่อชุมชนของตนเอง คือ จุดเด่นของเยาวชนหมู่บ้านม่วงคำนั้นมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับหมู่บ้านและครอบครัวค่อนข้างสูง เพราะส่วนใหญ่จะพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ประกอบกับเรียนหนังสือในโรงเรียนใกล้กับหมู่บ้าน อีกทั้งการมีส่วนร่วมของหมู่บ้านในบางครั้งตามความถนัดของแต่ละคน เช่น การฟ้อนรำ การจัดดอกไม้และการจัดสถานที่ต่างๆ รวมถึงการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการต้อนรับแขกต่างถิ่น

นอกจากนี้ความสัมพันธ์ของเยาวชนในหมู่บ้านถือว่ามีความสามัคคีกันเป็นอย่างดี เนื่องจากความเป็นเครือญาติและมีช่วงอายุที่ใกล้เคียงกัน บางคนเรียนในโรงเรียนเดียวกัน บ้านเรือนอยู่ใกล้กัน มีการรวมตัวกันทำกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ เช่น เล่นกีฬาในช่วงเวลาเย็น และที่สำคัญที่สุด คือมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านถ้ามีโอกาส หรือได้รับการสนับสนุนในรูปแบบของกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้าน ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่แสดงถึงความต้องการทำงานพัฒนาชุมชนตนเองของเยาวชนบ้านม่วงคำ

สอดคล้องกับเสาวนีย์ เสนาสู (2528:4-5) ที่กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ต่อชุมชนและสังคมของเยาวชนไว้ว่าบทบาทหน้าที่ที่เยาวชนจะแสดงออกในด้านนี้ ได้แก่ การหาวิธีการว่าทำอย่างไรตนเองจะช่วยสังคมได้ เช่นการร่วมมือในการพัฒนา ingsabarup loke มีถนนหนทาง สะพาน บ่อน้ำ ศาลาที่พัก วัด ศาสนสถานหรือสิ่งอื่นๆ ให้ดีขึ้น เยาวชนเดียวกันนอกจากจะช่วยกันออกความคิดแล้วยังสามารถแสดงออกโดยการกระทำ การใช้จ่ายเงิน การก่อสร้าง การบริจาค เท่าที่โอกาสจะอำนวยให้ด้วย นอกจากนั้นยังสามารถรวมกลุ่มกันเป็นองค์กรเพื่อสร้างงานในรูปแบบต่างๆ ได้อีกอันจะทำให้งานนั้นมีพลัง มีน้ำหนักในการสร้างข้อต่อรองเมื่อถูกเอาเปรียบทางด้านอาชีพ หรืออื่นๆ

จุดอ่อนของเยาวชนบ้านม่วงคำนั้นมีอยู่บางส่วนแต่ก็ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ขัดต่อการพัฒนา คือ พฤติกรรมส่วนตัวของเยาวชน โดยเฉพาะการติดเพื่อนมากเกินไปจนขาดความรับผิดชอบ ในหน้าที่ของตน งานบ้าน การเรียนหนังสือ ตลอดจนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับวัย เช่นการเล่นการพนัน การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร รวมถึงการสูบบุหรี่ของเยาวชนชายซึ่งถือว่าเป็นจุดอ่อนที่สำคัญที่สุดของเยาวชนบ้านม่วงคำในการที่จะมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนของตนเองซึ่งสอดคล้องกับเสาวนีย์ เสนาสู (2528:6-7) กล่าวว่าประสิทธิภาพในกระบวนการพัฒนาประเทศนั้น เป็นที่ยอมรับกันว่าอยู่ที่การดึงระดมประชากรทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันและเต็มที่ในการทำงาน แต่เมื่อมีเยาวชนจำนวนค่อนข้างมากที่ น่าจะช่วยตนเองได้ แต่กลับยังไม่สามารถผลิตเพื่อตนเอง หรือพึ่งตนเองโดยสิ้นเชิงได้ จึงกลายเป็นผู้รับ ผู้บริโภค ผู้ใช้จ่ายของสังคมที่สังคมต้องแบกรับภาระ ทำนอง

เดียวกับ “มือไม่พายแต่เอาเท้าราน้ำ” ซึ่งก็หมายความว่า แทนที่สามารจะช่วยแบ่งเบาภาระของสังคมกลับเพิ่มภาระเป็นอุปสรรคต่อกระบวนการพัฒนาประเทศมากขึ้น

โอกาสของเยาวชนบ้านม่วงคำในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองนั้นถือว่ามีมาก เพราะมีพระทิวา จาตุรง รองเจ้าอาวาสวัดม่วงคำที่มีความต้องการจะสร้างกลุ่มเยาวชนบ้านม่วงคำเพื่อทำงานให้กับชุมชน ประกอบกับผู้ใหญ่บ้านที่ถือว่ามีความใกล้ชิดสนิทสนมกับเยาวชนในหมู่บ้าน เพราะมีฐานะเป็นญาติผู้ใหญ่ของเยาวชนบางส่วนในหมู่บ้านซึ่งให้โอกาสดังกล่าวกับชาวบ้านในการทำประโยชน์ให้กับหมู่บ้านอยู่เสมอและสามารถเป็นที่ปรึกษาให้กับกลุ่มเยาวชนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งมีหน่วยงานภาครัฐบาลและเอกชนหลายแห่งที่ส่งเสริมสนับสนุนการทำงานของเยาวชนในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อให้เกิดสำนึกในการรักบ้านเกิด เช่น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

อุปสรรคสำคัญของเยาวชนในหมู่บ้านม่วงคำที่มีต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาหมู่บ้าน คือ เยาวชนยังขาดผู้นำทั้งทางในด้านความคิด ตลอดจนโอกาสที่จะปฏิบัติกิจกรรมให้กับชุมชน เพราะชาวบ้านยังมองเยาวชนในหมู่บ้านม่วงคำในภาพรวมว่ามีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมทั้งที่เป็นเพียงบางส่วนเท่านั้น อีกทั้งความเป็นเด็กในสายตาของผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน ส่งผลให้ชุมชนยังไม่กล้าที่จะส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมเพื่อหมู่บ้านมากเท่าที่ควร

ส่วนการประเมินผลการทำกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ในหมู่บ้านม่วงคำของกลุ่มเยาวชนพบว่าทั้งเยาวชนและชาวบ้านให้ความรู้ที่คล้ายคลึงกันทั้งก่อนและหลังการวิจัย คือการมองเยาวชนในหมู่บ้านโดยภาพรวมแล้วคือ เป็นเด็กเกเร ชอบมั่วสุมกันในทางที่ไม่ดี มีจำนวนมากที่ติดยาเสพติด โดยเฉพาะการสูบบุหรี่ยังเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยาก ซึ่งมีสาเหตุสำคัญมาจากความอยากรู้อยากลอง การเลียนแบบผู้ใหญ่ที่สูบบุหรี่ และการชักชวนของเพื่อนในกลุ่มเดียวกัน อีกทั้งการทำงานเพื่อชุมชนของเยาวชนในหมู่บ้านก็มีเป็นครั้งคราวและไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ประกอบกับมีเยาวชนเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ทำงาน แต่หลังจากการวิจัยพบว่าการมองภาพของเยาวชนในรูปแบบของกลุ่มเยาวชนบ้านม่วงคำนั้นเป็นในทางที่ดีขึ้น คือ การที่เยาวชนรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ โดยเฉพาะความตั้งใจที่ทำงานในบทบาทด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ในหมู่บ้านทั้งกิจกรรมเสี่ยงตามสาย กิจกรรมต้นไม้พูดได้ และกิจกรรมการแข่งขันฟุตบอลด้านยาเสพติด ซึ่งผู้ปกครองก็ให้การสนับสนุน และส่งเสริมอย่างเต็มที่ ทั้งทางด้านการแนะนำ ให้คำปรึกษาและการมีส่วนร่วมช่วยในการทำกิจกรรมตามโอกาสจะอำนวย ส่งผลให้กลุ่มเยาวชนบ้านม่วงคำได้มีส่วนร่วมพัฒนาหมู่บ้านของตนเองบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนมากยิ่งขึ้น

จากการรวมกลุ่มของเยาวชนหมู่บ้านม่วงคำแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่ากลุ่มเยาวชนบ้านม่วงคำมีศักยภาพเพียงพอที่จะแก้ไขและป้องกันปัญหาการสูบบุหรี่ในชุมชน ซึ่งศักยภาพที่มีอยู่ในตัวของเยาวชนได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนได้เป็นอย่างดีซึ่งสอดคล้องกับสมิทธิ์ สระอุบล (2534) ที่กล่าวว่า เยาวชนมีความสามารถที่จะพัฒนาชุมชนของตนเอง หรือสามารถเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่จะช่วยพัฒนาชุมชนของตนได้อย่างมีคุณภาพถึงแม้จะอ่อนด้วยวัยวุฒิและคุณวุฒิก็ตาม โดยศักยภาพดังกล่าวของเยาวชนบ้านม่วงคำเกิดจากการปฏิบัติกิจกรรมที่เอื้อต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ในชุมชน ทั้งกิจกรรมเสียงตามสาย กิจกรรมต้นไม้พูดได้ หรือกิจกรรมการแข่งขันฟุตบอลด้านยาเสพติด โดยเป็นการดำเนินการพัฒนาด้วยวิธีการผิมนำลง เพื่อเกิดพลังในการต่อสู้กับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้กระบวนการจัดการที่เกิดขึ้นจะมีการนำทุนของท้องถิ่นทั้งด้านปัญญา บุคคล สถานะแวดล้อมมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเกิดความรักในไปอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นรูปแบบกลุ่มมาใช้ให้เกิดการแก้ไขปัญหานั้นเอง พรพิไล เลิศวิชา (2552) หรือหลักการของฐิริวัจน์ อินทร์คุ้ม (2544:20) ซึ่งกล่าวว่าขีดความสามารถในอันที่จะตอบสนองความต้องการ และแก้ไขปัญหของคนส่วนใหญ่ในชุมชน รวมทั้งความสามารถของชุมชนในการให้ความร่วมดำเนินงานกับคนภายในชุมชน ทั้งนี้ด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อความเป็นปึกแผ่นในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน ซึ่งศักยภาพของกลุ่มเยาวชนบ้านม่วงคำเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเป็นบทบาทที่เกิดขึ้นจากความเต็มใจและตั้งใจจริงในการที่จะแก้ไขและป้องกันปัญหาการสูบบุหรี่ในชุมชนของกลุ่มเยาวชน โดยบทบาทดังกล่าวเป็นการพัฒนาด้วยกระบวนการต่างๆ ทั้งการระดมความคิด การวางแผนงาน ตลอดจนการหาข้อสรุปของแต่ละกิจกรรมจนกระทั่งเกิดกิจกรรมที่ปฏิบัติจริงบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งผู้นำชุมชน พระภิกษุและชาวบ้านบางส่วน ซึ่งสอดคล้องกับอดิน ระพีพัฒน์ และชูวัฒน์ วุฒิเมธ (2531:30) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการริเริ่มค้นหาปัญหา การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ

บทบาทของกลุ่มเยาวชนบ้านม่วงคำในการแก้ไขและป้องกันปัญหาการสูบบุหรี่นั้นยังถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อชุมชน อีกทั้งยังเป็นครั้งแรกในการปฏิบัติ เพราะฉะนั้นกลุ่มเยาวชนยังเผชิญปัญหา ตลอดจนข้อจำกัดมากมายในการดำเนินกิจกรรม โดยเฉพาะพฤติกรรมส่วนตัวของเยาวชนทั้งความรับผิดชอบ ความมีวินัย รวมถึงทักษะความรู้ในเชิงการพัฒนาที่ยังมีไม่มากพอ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักหรืออุปสรรคสำคัญในการก่อให้เกิดปัญหาของการปฏิบัติกิจกรรม ดังนั้นเยาวชนจึงควรที่จะต้องปรับปรุง แก้ไขและมีการพัฒนาความรู้ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น อันส่งผลในการเพิ่มศักยภาพของกลุ่มเยาวชนให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้กระบวนการขับเคลื่อนของกลุ่มเยาวชนจำเป็นต้องมีอย่างต่อเนื่องและที่สำคัญที่สุดต้องอาศัย

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มากกว่าที่เป็นอยู่ซึ่งจะเป็นแรงช่วยผลักดันในการช่วยเหลือกลุ่มเยาวชนให้ดำเนินกิจกรรมการแก้ไขและป้องกันปัญหาการสูบบุหรี่ในชุมชนอย่างเข้มแข็ง และมั่นคง ทั้งการให้คำแนะนำ คำปรึกษาตลอดจนการประสานความร่วมมือ จากหน่วยงานของรัฐบาล และเอกชนในด้านงบประมาณสนับสนุน หรือการพัฒนาทักษะความรู้ต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนากิจกรรมของกลุ่มเยาวชนให้มีประสิทธิภาพ และความยั่งยืนของกลุ่มเยาวชนในการแก้ไขและป้องกันปัญหาการสูบบุหรี่ในชุมชนบ้านม่วงคำต่อไป

3. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้มี 2 ประเภทใหญ่ คือ

3.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

3.1.1 ภาครัฐบาลควรให้ความสำคัญกับวิกฤติการณ์การสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชนในประเทศอย่างจริงจังทั้งทางด้านกฎหมายควบคุมผู้ขายและผู้ซื้อ เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของบุหรี่โดยใช้สื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต ส่งเสริมการทำกิจกรรม รูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยเปิดโอกาสให้หน่วยงานภาคเอกชนทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ของเยาวชนในประเทศ

3.1.2 กระทรวงวัฒนธรรมควรมีการส่งเสริมวัฒนธรรมของเยาวชนในท้องถิ่นให้มากขึ้น เพื่อให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้ เข้าใจและอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนตนเอง เพื่อให้เยาวชนรู้จักใช้เวลาให้เกิดประโยชน์และห่างไกลจากบุหรี่

3.1.3 กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรสนับสนุนงบประมาณด้านส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของบุหรี่ให้กับเยาวชนในท้องถิ่นมากขึ้นเพื่อเป็นแรงผลักดันให้เกิดกิจกรรมการขับเคลื่อนเรื่องดังกล่าวให้มากยิ่งขึ้น

3.1.4 องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีบทบาทในการช่วยเหลือหรือสนับสนุนกิจกรรมการแก้ไขการสูบบุหรี่ในชุมชนมากขึ้น ตลอดจนการให้คำแนะนำ ปรึกษา ตลอดจนการแก้ไขปัญหาระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมให้มีความชัดเจนและเป็นระบบมาก รวมถึงร่วมกิจกรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบเพื่อความใกล้ชิดกับกลุ่มเป้าหมาย และทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

3.1.5 ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมบทบาทของกลุ่มเยาวชนในการแก้ไขและป้องกันปัญหาการสูบบุหรี่ในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น ทั้งทางด้านการเพิ่มทักษะความรู้ด้านต่างๆ การเป็นที่ปรึกษา และการให้คำแนะนำที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการทำกิจกรรม ตลอดจนประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อหางบประมาณในการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และการขับเคลื่อนของกลุ่มเยาวชนในการสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ๆ เพื่อตอบสนองกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น

3.1.6 ครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการป้องกันปัญหาการสูบบุหรี่ ทั้งการอบรมสั่งสอน การเล็งดูเอาใจใส่ ความอบอุ่นในครอบครัว ตลอดจนการประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อลูกหลาน อันนำมาซึ่งความใกล้ชิดและความผูกพันเพื่อเป็นเกราะป้องกันปัญหาการสูบบุหรี่ภายในครอบครัว

3.1.7 การทำงานร่วมกับเยาวชน ควรเข้าใจในธรรมชาติของเยาวชน เพราะเยาวชนยังอยู่ในช่วงอายุที่คาบเกี่ยวระหว่างความเป็นเด็กกับผู้ใหญ่ ยังอยู่ในช่วงของความสนุกสนานและคิดเพื่อน บางครั้งการทำกิจกรรมในเชิงเนื้อหาหรือวิชาการควรมีสัดส่วนที่พอเหมาะไม่ตึงเครียดเกินไป ตลอดจนเพิ่มความสนุกสนานในช่วงขณะปฏิบัติกิจกรรมเพื่อความเป็นกันเองขณะทำงาน อีกทั้งเยาวชนจะรู้สึกสนุกกับการปฏิบัติกิจกรรมควบคู่กันไป แต่ผู้ดำเนินกิจกรรมต้องมีกรอบในการปฏิบัติกิจกรรมที่ชัดเจน เพื่อควบคุมการดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้

3.1.8 เยาวชนควรมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มในทิศทางที่เป็นการพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดการยอมรับจากสังคม

3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติงานของกลุ่มเยาวชนในการแก้ไขและป้องกันปัญหาการสูบบุหรี่ในชุมชนแบบยั่งยืน

3.2.2 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการสร้างเครือข่ายของกลุ่มเยาวชนระดับอำเภอเพื่อการแก้ไขและป้องกันปัญหาการสูบบุหรี่ในชุมชน